ԵՐԿՐՈՐԴ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 30

ՀԱՅՐԵՆԱՍԷՐ ՕՐԱԳԻՐ

ՇԱԲԱԹ 3 ՅՈՒՆԻՍ 1844

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ

[illegible]

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

[illegible]

Մայիսի 13 — 27

Մեծափառ Կայսեր Սուլթան Ապտիւլ Մէճիտ բազմագութ Կայսեր, Նորա բազմախնամ հովանաւորութեան յանձնուած երջանիկ հպատակաց մէջը ապահով և խաղաղ կեանք վայելելուն վրայ շնորհքաց անթիւ բարերարութիւնները և նորէ նոր բարեկարգութիւնները թէպէտ արեգական պէս օրըստօրէ կը լուսափայլին, ինչպէս և Հայրենասէր օրագրոյս առաջին և քանիմը թուերով ալ երախտագիտութեամբ սրտի հրատարակեցինք, բայց անպակաս երջանիկ շարունակութիւնները կրկին և կրկին կը պարտաւորէ զմեզ բարձրաձայն քարոզելու։ Աստ ղ է այս անգամ ալ հասարակաց բարւոյն համար կարգադրած բարի բարի միջոցները և հայրութեան առատ շնորհքները՝ իւր Կայսերական Մեծ Իշխանութեան բոլոր երկիրներու մէջ միօրինակ հաւասար գործքի դրուելուն, և անխտիր ամէն ազգ վայելելուն վրայօք, իւր Հանութեան Բարձրագոյն հրամանագիրները երկնային զօրացուցիչ անձրևի նման անդադար կը տեղային, և Նորին Օգոստափառ Մեծութեան արդարակշիռ բարեխնամութեան կամքը, ամէն տեղ ալ թէպէտ և կը պահուի, բայց իւր հայրական մեծ խնամքին շարժեալ՝ բարեհաճեցաւ քանիմը տեղուանք ալ շնորհաբաշխ ներկայութեամբ իւր տեսութեամբ զննել և վերահասու լինել։

Իր. աշա այսպիսի ամենազգեցիկ նախանձաւորութեամբ և փառաւոր հանդիսով, մեկնեցաւ Կոստանդնուպոլսէն ամսոյս 13ին (ինչպէս և նախընթաց թուով ծանուցինք) իւր Կայսերական հետևանքներով, որոնք Բարձրագոյն հրամանաւ որոշեալ հետագայ անձինք են։

Ընդհանուր պալատին Մարաջախտ և մեծ սպարապետ Բարձրապատիւ Ռիզա փաշայն։

Մեծ Ծովակալ Բարձրապատիւ Խալիլ փաշայն։

Թոփխանէի տեսուչ Մեծապատիւ Մէհէմմէտ Ալի փաշայն։

Մեծափառ Կայսեր Ծանապարհորդական հետևանաց վերակացու Մեծապատիւ Սուլէյման Պէյլիք փաշայն։

22 եւ Լիվայ փաշայք, և 24 միրլայք և հազարապետք, և 50 ի չափ Կափուճի պաշիք։

Պէյք և արքունի գործոց պաշտօնատարք։ Մապէյնճի Համտի պէյ, Ալիմ պէյ, Մէհէմմէտ պէյ, երկրորդ Մէհէմմէտ պէյ, Իպրահիմ պէյ, Ահմէտ ... պէյ, Շէֆիք պէյ, Հէքիմ պաշը Ապտուլլահ էֆէնտի, Միւսաֆիր Ֆիւթէխ աղա, Մապէյն պաշ քեաթիպի Շէֆիք պէյ, քեաթիպ Ֆերիտ էֆէնտի, քեաթիպ Ռիզա էֆէնտի, Տիվան էֆէնտիսի Րէշիտ էֆէնտի, Միրթուպճու Հիւսնի պէյ։

Հայազգի Պետրոնիսք

Արքունի փողերանոցին կառավարիչ Տիւզեանց Յովհաննէս չէլէպի։

Արքունի պալատին ճարտարապետ Տիւզեան Պօղոս չէլէպի։

Արքունի շինութեանց ճարտարապետ Կարապետ Էմիրը։

Արքունի վառօդապետը Տատեան Յովհաննէս և Պօղոս Էմիրայք։

Յունաց Իշխանք

Արքունի բժիշկ Ստ... , և քիացի միւս Իշխանք, նաև զանազան պաշտօնատարներ և երևելի անձինք՝ որոնց անուններն դեռ յայտնի չեղան մեզի։

Մեծափառ Կայսեր շնորհաբերութիւն բրած քաղաքներուն երջանիկ բարեբաղդութեան արժանաւոր ըլլալնուն վրայօք, որտեղ անչափ ուրախութիւնը արդարև մի բառ միջնի պատմելը անկարելի բան է, ինչպէս և առաջին ալ ծանուցեր էինք։ Մանաւանդ Պրուսա քաղաքը, որ գեղեցիկ և զուարճալի ծաղկազարդ Արքայական պարտէզին նմանութիւն կը բերէր. փողոցներուն մէջ վարդեր և անուշահոտ ծաղիկներ սփռուած էին. և տանց դռները և պատուհանները վայելուչ զարդա-

[illegible]

[illegible]

[illegible]

բուած ․ և քան զամենայնն առաւել ․ ուրախալից ժողովրդին անպատում խնդութիւնը , որ Կայսերական երջանիկ այցելութեան արժանաւոր եղան ․ ուր քաղաքին քանիմը անուանի ջերմուկները մտնալով , բարեհաճեցաւ 5 օր մնալու ։

Մեծափառ Կայսրը Պրուսացւոց արքայակալին ընդունելութեանց գոհունակութեանը նշան , շատերուն արքայական առատ պարգևներ շնորհելէն 'ի զատ , Երբայական քաղցրալուր բարբառով այսպէս կը շնորհակալէր , "Թէ դուք ամենքդ ալ թէ Անհալթական թէ Պրուսանական Լէհը՝ իմ կայսրութեանս ամենի հաւատարիմ եղանիք պէս , պէտք է որ իրարու հետ միաբանութեամբ և սիրով վարուիք ․ և միմեանց հարազատութիւն ընելով , անբաժանելի եղբայրներուն հետ անգամ խնամով վարուիք ։

Նո․ Ն․ Մեծա․ ամսոյս 18 ին մեկնեցաւ անտի դէպ 'ի Կովնո ուր հօ երեք օր իւր շնորհաց լոյսը ծաւալեց , և շուխայի նորաշէն գործարանը տեսնելու բարեյօժարեցաւ , որ Նարճայապատիւ Բիրա փաշային հոգածութեամբ հաստատուած է ․ Այն գործարանին հոյակապ շինութիւնը և շոգեշարժ մեքենաներուն օրինաւոր կարգադրութիւնը և ամեն գործառնութեանց յառաջադիմութիւնը տեսնելով , մանաւանդ արհեստաւորաց (որոնց մեծ մասը հայազգի են) որ քիչ ատեն մէջ այնքան յառաջադիմութիւն կը ցուցունեն , շատ հաճելի երևեցաւ իւր Կայսերական Մեծութեան ․ և վարձեալ 'ի նշան հաճութեան այնյն Նատուածոյ օթարան սրտին , գործարանին ամեն մեկ ջանադիրներուն ալ արժանաւոր ընծաներ պարգևեց ․ մանաւանդ Տառեանց Յովհաննէս և Պօղոս Էֆէնդեաց , և Ճարտարապետ Կարապետ Էֆէնդեաց , և գործարանին արհեստապետ միսթր Ուիլեամ ակներին ․ որոնց իւր Կայսերական Նշանը շնորհեց մեկ մեկ ոսկեղէն տուփիր , կիտուածաշէն արքունի Նուրայն տպուած փոխին , գործարանին բոլոր կառավարութիւնը Տառեան Յովհաննէս Էֆէնդեային յանձնելով , հրաման տուաւ անոր Մայրաքաղաքը վերադառնալ , իւրն վերաբերեալ արքունի պաշտօնը պահելու ։

Մեծափառ Կայսրը իւր բոլոր շնորհաբերութեան տեղուանք , հայրագութ խնամոց անջնջելի յիշատակներ թողուց ․ մանաւանդ այս քաղաքին ․ ուր Տաճկաց Հայոց Յունաց և Հրէից դպրատուններուն վերանորոգութեան և անբաւական աշակերտաց ձրի կրթութեան համար , բաւական առատ գումար շնորհեց ըսաւ ․ արդարև մեծ է այս շնորհքը և Աստուածահաճոյ , որ յաւիտենական անփոխարինելի երախտապարտ ըսաւ չորս Ազգն ալ ։ Այս քաղաքս ալ այսպէս երջանկացնելով , ամսոյս 21 ին մեծ արծուական Նուրի Ճիւխյա շոգենաւը , և իւր Կայսերական հետևորդներով մեկնեցաւ 'ի Զանաք գալէ ։

Յիշեալ քաղաքէն կը գրեն , թէ ամսոյս 21 ին ցերեկուան ժամը 6 ին , Նաւարայի բերդէն նշան մը բարձրացաւ , որ եօթն արքունի մեծամեծ նաւերէ բաղկացեալ նաւատորմիղի գալուստը կը յայտնէր ․ և ժամ մը ետքը մտաւ Նեղուցնիս ․ Անհնարին նաւը՝ որ մեծ Ծովակալի փոխանորդին (գափուտանա պէյ) հրամանատարութեամբն էր ․ Նաւրոպայի կողման գիւղի մը առջև կենալով , թնդանօթներու արձակմամբ բարևեց բերդերուն ․ և բերդերէն ալ 19 ական թնդանօթով անոր պատասխանեցին ։ Սեմմալուֆ փոխանորդը Ծովակալին , Օգոստափառ Ինքնակալին մտնելը ատենց , և ինքը իւր նաւատորմիղով մեկնեցաւ 'ի Միթիլէն ։

Նոյն օրը ժամը 7 ին Կայսերագահ շոգենաւին գալուստը ծանուցաւ ․ որուն միջնակայմին վրայ Երբայական դրօշակը բացուած էր , դարձեալ և ուրիշ դրօշակներով ալ զարդարուած ․ Եւ ահա քանիմը վայրկեանէն ետքը , Կայսերաբարձ շոգենաւն՝ երկու այլ շոգենաւերով , մեկ գորվեթով , մեկ պրիկով , և մեկ քութերով մտաւ քաղաքիս նաւահանգիստը ․ ուր թնդանօթներուն որոտմունքը զինուորական քաղցրանուագ երաժշտական ձայներուն հետ միաւորելով , զուարճալի հնչմունք կը հանէին , և ծովեզերքի բազմութեան կեցցէ Արքայ՝ ուրախառիթ ձայները , այն առաջին ձայներուն թափանցելով , երկինքը կը հանէին ։ Նոյն վայրկենին , քաղաքիս կառավարիչ Մայտուլլահ փաշայն , և գլխաւոր զօրապետ Հիւսէյին փաշայն , տէֆթէրտար Սաիտ էֆէնտին , Կայսերաթոռ շոգենաւին մերձեցան ․ և քանի մը վայրկեանէն ետքը Կայսերական հրամանաւ յետ դարձան՝ որ Նորին Մեծափառութեան դալստեանը սպասեն ։

Ժամը 8 ½ ին Օգոստափառ Ինքնակալը իւր հետևորդներով եկաւ քաղաքը ․ ուր յիշեալ գլխաւոր անձինք , նաև զանազան ազգաց եպիսկոպոսները , և Հայոց և Յունաց հոգևորականները զգեստաւորեալ՝ և դպրատանց աշակերտներն ալ այլ և այլ շապիկներով քաղցրաձայն երգեր կը նուագէին ․ Մեծափառ Կայսրը անոնց վրայ փնտռանձն և անոյշ հայեցուածովք գնաց կառավարչին պալատը՝ որ շքեղ զարդարուած էր ․

Նոյն օրը՝ նախ Ասիոյ կողման բերդերը զննելով , և բաւական թըն-

[illegible]

գանօթեներ արձակել տալով, նաւակով անցաւ Եւրօպայի կողման բեր-գերուն ալ այցելութիւն ընելու․ ուր անդ ալ Թնդանօթի զինարձակու-թիւն ընել տուաւ։ Նոյն գիշեր գեղեցիկ տեսարան մ'էր այն տեղն և բոլոր ծովեզերքի երկայնը․ որ քաղաքին բոլոր բերդերը ճրագալոյց եղած էին․ զանազան հրախաղութիւններուն և օդային փամփուշտնե-րուն լոյսերը, գրեթէ նորատեսիլ աստղեր կը ձեւացնէին մթնոլորտի-նը․ նշանակութեան արժանի են նաեւ նոյն գիշերուան զանազան Տէ-րութեանց հիւպատոսարաններուն լուսազարդութիւնը՝ որ ճրագներով խորհրդաւոր տառերէն գրուածներ կը փայլէին։

Օգոստափառ Ինքնակալը այս անդլայ ալ բաւական օրուն համու-թիւն ցուցուց, մէջեալ Ս շաբ․ պաշտօնատուներուն, և բոլոր քաղաքա-ցեաց հաւատարիմ ծառայութեանց փոխարէն, շատերը Իւր Նշանաշնորհ պարգեւաց արժանի ըրաւ։ Մանաւանդ մէջեալ Սպառակալ փաշային որուն շքեղաշէն գեղեցիկ տուփ մը շնորհեց․ Հրեական փաշային ալ ծա-ծագին ընծայ մը․ Սպառակալ փաշայի տիկին Էֆէնտիմին ալ խնամա-կանութեան նշան շնորհեց․ և 70,000 դուրուշ ալ այն տեղի զօրաց գեղին բաժնելու հրաման ըրաւ․ և ամսոյս 22 ին Իւր կայսերական հե-տեւանքներով մեկնեցաւ 'ի Միկոլէւ։

Մեծափառ Կայսր Միկոլէւ կղզւոյն շնորհաբերութեան վրայօք, Թէպէտ ծանաւոր տեղեկութիւն մը տուինք նախընթաց Թուով, բայց հիմա անոնցմէ շատ աւելի պատուաւոր և նշանակելու արժանաւոր լուրեր առինք, որ հետե-ւեալներն են։

Նորին Կայսերական Մեծութեան՝ նոյն կղզւոյն համար այցելութեան լուրը դեռ չէ ստուգուած շատ քաղաքներէն Ջանեաց, Հայոց, Յունաց, և Հրէից հոգեւորական և աշխարհական գլխաւոր անձանց մեծ բազմութիւն ժողովուած ե-րեւորով քաղաքը՝ գրեթէ Միյրաքաղաքի կամ երեւելի ամենախմբութ կը նմա-նէր։ Ն. Յ. ամսոյս 23 ին՝ Մեծափառ Կայսր շնորհաբերութեամբ եւ տաւել շքեղ և փառաւոր հանդիսացաւ քաղաքը․ բոլոր կղզեցւոց և զանազան քաղաք-ներէն հաւքուած բազմութեանց՝ իրենց բարեխնամ Աւագաւորին արժանա-վայել ընդունելութեան համար ըստ կարողութեան ցոյց տուած ծառայութիւն-նին, արդարեւ անպատմելի է․ ուր շնորհաբերութեան համար արձակուած թնդա-նօթներուն ձայնը, և հաւատարկութեան կեցցէ Նքրայի աղաղակը ծովը և ցա-մաքը մէկ տեղ կը դղրդէին․ նոյն երջանիկ միջոցին գրեթէ և բնութիւնն ալ հա-ղորդ կըլլար հասարակաց ուրախութեան․ վասն զի օդը պայծառ և քաղցրա-հիւ զեփիւռն ալ անուշակ շնչելով, Թնդանօթից ծուխը կառնէր կը տանէր քաղաքին վրայէն իբր պահպանութեան նշանակ։

Իւր հաւատարիմ ծառաներուն խորին ակնածութեամբ ցոյց տուած այսպիսի ընդունելութիւններէն, Իւր Կայսերական մաքուր սրտին հաճութիւնը յայտնեց վեհանձնաբար․ և բազմապատիկ փոխարինութեամբ վարձատրելով, հրաման ըրաւ Իւր Կայսերական մեծութեան ներկայանան․ և զամենն ալ խիլայել տալով արձակեց։ Նաև զանազան քաղաքաց չորս ազգերէն ալ եկող հոգևորական և աշխարհականներէն մէկ մէկ անձն՝ դարձեալ Իւր երջանիկ աչերին ներկայանա-լու հրաման ըրաւ, որոնց մէկ մէկ եւ ցփխ․ ([illegible]) պարգեւեց․ և այն տեղ բա-րեհաճեցաւ Մեծափառ Ինքնակալը շնորհալի բերանով յայտնել Իւր սրտի ուրախութիւնը․ մանաւանդ և յաւատարիմ ամենուն՝ թէ միշտ իրեն Կայսե-րական խնամքներէն և առատ շնորհքներէն զուրկ պիտի չի մնան․ այսպէս շնորհալի և քաղցր առենաբանութեամբ խօսքը աւարտելուն, Մեծ զօրավար Նիզա փաշային 'ի դիմաց բոլոր ներկայ գտնուողներուն համառօտ և ազդու ա-տենաբանութիւնմը ըրաւ․ այս ալ աւարտելուն, Յունաց Եպիսկոպոս Մեծա-գոյն Նմեթիոս Նոր Եպիսկոպոսը՝ Նորին Մեծութեան երջանիկ կենացը վե-րայօք քանիմը բարեմաղթութիւն ըրաւ․ որուն հետեւեցաւ և Սրբազան Նուա-Նորզն մեր յայտնել՝ Թէ բարեխնամ Մեծութեան ըրած ազգի ազգի շնորհքներ-ըը բոլոր ազգս փայլեցնելով, մեծաւ երախտագիտութեամբ յաւիտենական աղօ-թարարս են երջանիկ կենաց անդորրութեան և հարատութեան համար։ Այս ժամանակիս՝ բոլոր ներկայ գտնուող երջանկացեալ լուութեամբ և պատկառա-նօք խոնարհեցուցին գլուխնին․ Մեծափառ Կայսրն ալ վեհանձնական հոգւով Իւր անուշակ հայեցուածոց լուսաւոր շառաւիղները անոնց վրայ կը ցայտէր․ և Իւր սրտին ախորժ բերկրութիւնը արեգակնափայլ պատկերին վրայ յայտնի կը շողշողէր․ ետքը ամենուն ալ Նքրայական հրաման եղաւ՝ որ արժանի ըլլան Իւր մաքուր գորշապարաց համբուրման՝ և արձակին։

Զարմանալի տեսարան մ'էր և Մեծափառ Կայսեր, Նքրայական գահը փո-խադրանելը․ այն ինչ Կայսերապարծ երջանիկ շոգենաւը սկսեց Իւր անիւները շրջաբերել․ որուն և կը հետևէին միւս շոգենաւերը կարգաւ՝ և աստպատաստաւոր պատուոյ նաւերը, հրաժարական Թնդանօթները ծովէն և ցամաքէն սկսան ար-ձակուիլ․ երաժշտական քաղցր դաշնաւորութիւնները․ և հասարակաց արտա-սուախառն ձայնիւ կեցցէ Նքրայի հնչմունքները, գեղեցիկ իմն կը փառաւորէին Նորին Մեծափառ Կայսերութեան անմոռանալի շնորհաբերութիւնը․ և այսպէս

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

իւր հաստատրիմ հպատակները յուսխոան աղօթապարտ և երջանիկ կացուցանելով, վերադարձաւ յիւր Աստուածապահ Բարձրագոյն Դուռը ։

Օգոստափառ բարեխնամ Ինքնակալին այսպիսի բարի բարի անմոռանալի և յիշատակաց արժանի երախտիքները՝ որ ամեն իւր այցելութեան արժանաւորեալ երջանիկ քաղաքներուն ըրաւ, չէ թէ միայն սրագրոց, այլ և ընդարձակ պատմութիւններ արձանագրելու արժանաւոր են, որով իւր Կայսերական Մեծութեան Հայրական հոգածութիւնները և մարդասիրական խնամքները յաւիտեան սիրտ մտանքնաւորին աշխարհիս վրայ, երանելով զմեզ՝ որ այնպէս անմահական և գերաշխարհիկ Ազատարարի և Միտուման Արքային քաղցր հովանաւորութեանց արժանի եղանք և ժամանակակից ։

[illegible]

Զմիւռնիա 3 Յունիս ։

Մայիս 29ին բարեկարգ Առաջնորդ մեր Մեծապատիւ Սրբազան Մատթէոս Եպս Եպիսկոպոսը իւր վիճակը վերադարձաւ Մխիթարեան Թերեսու Լյոս ընկերութեան շոգենաւով իւր ուղեկիցներուն հետ՝ որոնք հետեւեալներն են, իւր շնորհաշուք որդեգիր Արժանապատիւ Վրթանէս ծայրագոյն Վարդապետն, Տէր Գասպար՝ Տէր Գէորգ՝ Տէր Յովհաննէս շնորհազարդ քահանայք. և քաղաքիս Շուրայի անդամ յարգամեծար Աղազար աղայ, և տարիկան իշխաններէն Նըրիգեանց մահտեսի Մանգիան և գրոշմակիր մահտեսի Յակոբ Ազնուամեծար աղայք, որոնք ամենքն ալ Նորին Մեծափառ Կայսեր քաղցր շնորհաց արժանի եղան խիլայով. Նաեւ Սրբազան Առաջնորդն մեր և Աղազար աղայն՝ կրկին արժանացան ներկայանալու Նորին Կայսերական Մեծութեան շնորհաց՝ մէկ մէկ ալ պատուական ցփոխ ընդունելով, ինչպէս և վերն ալ ըսինք ։

Սրբազան Առաջնորդն իւր գալստեան օրը խնդութիւն տուաւ ժողովրդոց՝ որ հետեւեալ օրը սուրբ Եկեղեցին կանխեն, Մեծափառ Արքային կենաց երկարութեան և երջանկութեան համար յատկապէս աղօթելու առ Բարձրեալն Աստուած. և առհա ամենքն ալ ջերմեռանդութեամբ և փափաքանօք ժողովեցան յեկեղեցին. ուր սուրբ Պատարագէն առաջ, գեղեցիկ առեղաբանութիւն մի ըրաւ սրբազան Առաջնորդն մեր ժամ մի չափ, Մեծափառ Արքային ազգի ազգի երախտիքները և խնամքները թուելով միանգամայն և երանելով ժամանակիս երջանիկ ժողովուրդը՝ որ այսպէս անմահական ամենողորմած հայրախնամ Արքային քաղցր հովանաւորութեան տակն ենք. և Նորին Մեծափառ Կայսեր անգին կենաց բարօրութեան վրայ բարեմաղթութիւնը մատուցանելուն, կը թնդայր Եկեղեցին արանց և կանանց Ամէնի ձայներովը ։

Զկնի սուրբ Պատարագին հրաման ըրաւ Սրբազան Առաջնորդը, որ փառաւոր հանդէսով թափօրն ելնուի. և այսպէս սկզբնաւորեցաւ ։

Սրբախոսութեան զանգակը և Եւրոպական նուագարանաց ձայները սկսեցին հնչել, դպրատան աշակերտներն ալ քաղաքավարութեամբ ձեռքերնին մոմեր բռնած՝ եկեղեցւոյ հիւսիսային դռնէն ելան. և քաղցրաձայն մանր դպիրներն ալ հետեւեալ երգը միաձայն կերգէին, որ ըստ պահանջման եղանակին՝ անպարզ յօրինուած է ։

Չորցն արփինեայն ընկալուչ 'ի նշոյլ և 'ի տածուճն վեհն Ապտիւլ Մէճիտ խան,

իւրոյ լուսափիւռ պսակերին 'ի-ցոյց, պայծառ զարուսեակն առաւօտեան,

ընդ արշալուսոյ յերջանիկ գահէն ծագէ նախընթաց աւետել զծագումն անմահ.

զէնդ քան զոյս շնորհք, և առհա գայ յերկան.

Կեցցէ մեր Արքայ Ապտիւլ Մէճիտ խան

Զուարթացան լերինք և բլուրք, ընդ որս և տունկքըս բանական.

բարձրագոյն ուրեմն 'ի սրտից աղօթից մեր երգ յաղթութ Աստուածեան.

ոչ երբեք լուսատարած արփւոյս պարուրիլ ընդ ամպովք փորձութեան.

Կեցցէ մեր Արքայ Ապտիւլ Մէճիտ խան Ամէն ։

Երգի տուները վերջանալուն, մեծ դպիրները՝ երգոյն եղանակին համեմատ կրկնատրծան ձայնով Կեցցէ մեր Արքայ կը նուագէին՝ որոնց դարձեալ կը պատասխանէին փոքր երգեցիկները. Ապտիւլ Մէճիտ խան բարբառով. և առջևէն գնացող միւս տղայք ալ հասարակ ժողովրդոց հետ միաբերան Ամէն կըսէին եղանակով. մոմեղէնկալ և երգեցիկ մանկանց մէջ տեղէն, քանեզորս սիրակից երիտասարդ ընկերք կերթային իրենց գեղեցիկ հագուստներով՝ և ձեռքերնին ալ քուապատորդկ մամերով՝ ցուցակարգ. դպրաց ետեւէն ալ քահանայք և Սրբազան Առաջնորդն ոսկեթել մեծագին շուրջառներով, որոնց կը յաջորդէին տարիկան յարգի իշխանք՝ և ազգային Մերտեսուց և հոգաբարձուք և պատուաւոր անձինք, որոնց ետեւէն ալ 6 զինուոր կերթային զինականաց խմբիլը արգելելու՝ որ թափորի կարգաւորութիւնը չի շփոթի ։

Այսպէս փառաւոր հանդէսով դարձաւ թափօրը Հայոց թաղէն, և սուրբ Մեսրովբեան դպրատանն մէջէն անցնելով մտաւ սուրբ Տաճարը. Իր դարձեալ բարեմաղթութիւն մը ընելով Սրբազան Առաջնորդն Մեծափառ Կայսեր բարօրութեան համար, և հասարակութեան ամենուն Ամէն ձայնովը վերջացաւ հանդէսս ։

Այս առաջին թափօրն է՝ որ Եկեղեցիէն դուրս եղաւ 'ի պատիւ Մեծափառ Ինքնակալին. վասն զի քաղաքիս Հայոց ազգը, թէպէտ իրենց Աննախընթաց Թագաւորին երջանկացուցիչ տէրութիւնը վայելելու արժանի չեղան, բայց իրենց մեծ և անպատում միխիթարութիւն մը եղաւ այս փառաւոր հանդէսով, Կայսերական Մեծութեան ճանապարհորդութեան շնորհաւորելը. որ զամենայն ազգը զմիացուցց. և նոյն օրը առ հասարակ 'ի ընծին կային, ոչ թէ միայն քաղաքացիներէն, այլ և զանազան Տէրութեանց արքունի նաւերէն անթամ պաշտօնատարներ՝ այս հաշակելի թափորիս տեսութեան կը փութային. մինչև թափորին լրանալը խանութները չի բացուեցան, նոյնպէս և մթերանոցները. և ամեն մարդ նոյն օրը ուրախութեամբ անցուց Մեծափառ Ինքնակալին զանազան հայրախնամ շնորհքները իրարու պատմելով ։

Մեծ բաղդաւոր կը համարիմ նաեւ մեր Հայրենասէր օրագիրը, որ իւր երկրորդ տարեգլխոյն առաջին թիւը Մեծափառ Արքային շնորհարերութիւնը և զանազան երախտիքները գոնէ համառօտապէս հրատարակելով, և ըստ ամենայն մասին այս մեծամեծ երախտեաց կատարեալ ծանօթութիւնը մի առ մի թուելու անկարելի զինքը ճանաչելով ։

ԿՈՍՏԱՆԴԻՆՈՒՊՈԼԻՍ

Մայիս 30 ։

Բարձրագոյն Դուռը, Բարձր. Բէօլ փաշային գրած նամակներէն Մեծափառ Ինքնակալին երկուշաբթի օր Կէլիպոլուէն և իւր ամեն ճանապարհորդութենէն Կոստանդնուպոլիս վերադառնալը խնդալով, հարկաւոր միջոցները փութով գործքի դրաւ Օգոստափառ Արքայն արժանաւորապէս ընդունելու համար ։

Նոյն օրը կէս օրէն երկու ժամ յառաջ այն իւ Եւետի Փոյլէէն Արքայապարձ Լոսքրի ճեփոքյա շոգենաւը երեւեցաւ, մայրաքաղաքիս ամրոցներն և նաւատորմիղը թնդանօթները որոտալու սկսան. Մեծափառ Արքայն թնդալներուն և զինուորական երաժշտութեան երգերուն և խուռն բազմութեան կեցցէ Օգոստափառ Ինքնակալը, կեցցէ մեր ծաղկահասակ յանկալի Սուլթան՝ աղաղակներուն մէջ անցնելով Պէյլէրպէյիի Կայսերական պալատը ելաւ, ուր պատրաստ կըսպասէին Մեծ փոխարքայ և արդարութեան խորհրդին նախագահը և Տէրութեան գլխաւոր պաշտօնատարները և գործակալները Կայսերական Մեծութիւնը ընդունելու. Մեծափառ Արքայն որ կատարեալ առողջութեան մէջ էր, իւր սովորական մարդասիրութեամբ ծանոյց իւր հաճութիւնը հաւատարիմ ծառաներուն մէջ կրկին գտնուելուն համար, և կիրկար թէ շատ հաճեր է իւր ըրած ճանապարհորդութենէն ։

Նոյն նոյն օրը թնդանօթներուն ձայնը չարունակուեցաւ՝ և գիշերը լուսաւորութիւն ըրին և Իսպիտարի բոլոր զօրաց բնակարանները շատ գեղեցիկ հրախաղութիւններ եղան ։

ՆՈՐԱՏԻՊ ՄԱՏԵԱՆՔ

Կոստանդնուպոլսոյ Ուսումնական ընկերութեան արդեամբ և ջանիւք ապուած ընտիր գրքերէն քանի մի տեսակները՝ զորս առնել ուզողը կրնայ գտնել քաղաքիս Աւագածունեաց ընկերութեան Տպարանը, որոնց անուները և գիները մէկ տեղ նշանակեցինք ։

[illegible], կամ [illegible]. Գորգ Մեծանուն Չէյս փիլիսոփային խաղաղութեան հատոր բաժնուած, աշխարհաբառ լեզուով, գինը առ մին 12 ½ դահեկան թղթակալով ։

[illegible]. կրօնական և մտաւորական և բարոյական կրթութեան վրայ. Աշխատասիրութիւն Պրուսացի պատուելի Յովհաննէս Տէր Կարապետեան բժշկապետին Կոստանդնուպոլսոյ, գինն 8 դահեկան, թղթակալով ։

[illegible]. Որոշ զան գործողութիւններ հաւաքեալ թարգմանեալ Ֆրանսական լեզուէ յաշխարհիկ բարբառ. գինն թղթակալովն 5 ½ դահեկան ։

[illegible], յաւելուածով թարգմանեալ Ֆրանսական լեզուէ յաշխարհիկ բարբառ, գինն թղթակալովն 4 դահեկան ։

ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ ԴԱՍՏԻԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ Թարգմանեալ այլեւայլ գրքերէ աշխարհաբառ լեզուով, գինն թղթակալովն 5 ½ դահեկան ։

Ի ԶՄԻՒՌՆԻԱ

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ [illegible] ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ